

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ І ПРАВА
КАФЕДРА ФІНАНСІВ, ОБЛІКУ ТА ПІДПРИЄМНИЦТВА

ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОГО КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА

Кваліфікаційна робота (проект)
на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка IV курсу 431 групи,
денної форми навчання
Спеціальності 072 Фінанси, банківська
справа та страхування
Освітньо-професійної програми Фінанси,
банківська справа та страхування
Андрієвська Поліна Сергіївна

Керівник: Мохненко А.С., доктор
економічних наук, професор
Рецензент: Соболев А. М.,
директор ПП "Собрі"

Івано-Франківськ, 2023

ЗМІСТ

	стор.
ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи формування та використання капіталу підприємства	5
1.1. Сутність капіталу підприємства	5
1.2. Джерела формування капіталу підприємства	10
РОЗДІЛ 2. Аналіз ефективності використання капіталу підприємства	14
2.1. Аналіз і оцінка структури та джерел формування капіталу підприємства	14
2.2. Ефективності використання майна як складова управління капіталом підприємства	21
РОЗДІЛ 3. Напрями оптимізації джерел формування капіталу підприємства	29
3.1. Формування системи моніторингу капіталу підприємства	29
3.2. Оптимізація джерел формування капіталу підприємства	34
ВИСНОВКИ	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	41

ВСТУП

Актуальність теми. В управлінні підприємницькою діяльністю формування та використання фондів займає особливе місце. Об'єктивною основою створення комерційного суб'єкта та його подальшої ефективної діяльності є капітал підприємства. Здатність капіталу створювати нову вартість та генерувати грошові потоки зумовлює необхідність наукового та системного управління ним на всіх етапах кругообігу з урахуванням сучасної тенденції інноваційного розвитку виробничих структур, орієнтованих на довгострокове економічне зростання.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних основ сутності використання капіталу підприємства та визначення практичних рекомендацій стосовно оптимізації його структури.

Мета дослідження зумовила виконання таких наступних **завдань**:

- визначити сутність капіталу підприємства;
- проаналізувати джерела формування капіталу підприємства;
- обґрунтувати методичні підходи ефективності використання капіталу підприємства;
- проаналізувати динаміки складу, структури та джерел формування капіталу підприємства;
- визначити показники ефективного використання майна підприємства;
- обґрунтувати напрями оптимізації джерел формування капіталу підприємства.

Об'єктом дослідження є процес економічного обґрунтування шляхів оптимізації використання капіталу підприємства.

Предметом дослідження є практичні та теоретичні основи обґрунтування шляхів оптимізації використання капіталу підприємства.

При проведенні дослідження використано сукупність наступних

методів: методи структурно-логічного аналізу; методи системного аналізу; спеціальні методи; методи економіко-математичного моделювання.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність капіталу підприємства

Для забезпечення нормального фінансування підприємницької структури, незалежно від форми власності та організаційно-правового статусу, необхідний значний капітал.

Економічна категорія капітал та його різноманітні прояви використовуються надзвичайно широко як в економічній науковій літературі, так і в повсякденному житті людей. Зокрема, ви можете прочитати або почути про виробництво, гроші, торгівлю, позики, лихварство, фінанси, інвестиційний капітал; про особистий, кооперативний, пайовий, міжнародний, державний капітал; про інтелектуальний (інноваційний), людський капітал; про неперемінний капітал, змінний капітал, оплачений капітал, резерви, номінальний капітал і фактичний капітал тощо. Це лише мала частина форм і видів прояву капіталу в реальній господарській діяльності людей.

Досі вчені не мали єдиного визначення поняття капіталу. Кожен науковець трактує це визначення відповідно до проблеми, над якою працює (табл. 1.1).

Виділяють наступні види капіталу підприємства:

1. За формою власності підприємства розрізняють госпiтальнi та позиковi кошти. Власний капiтал являє собою загальну вартiсть активiв пiдприємства, якi належать пiдприємству за формою власностi i використовуються пiдприємством для формування певної частини активiв. Сформована завдяки iнвестованому в нього особистого капiталу, ця частина активiв являє собою чисту вартiсть бiзнесу. Позичковий капiтал являє собою вартiсть грошей або iншого майна,

задіяного у фінансуванні зростання бізнесу у зворотному порядку. Усі види позикових коштів, якими користуються підприємства, є фінансовими зобов'язаннями підприємств і мають бути погашені в установленому порядку.

Таблиця 1.1

Визначення сутності капіталу в сучасних літературних джерелах

Автор	Визначення
В.Г. Белоліпецький	Капітал – це частина фінансових ресурсів. Капітал – це гроші, пущені в обіг, і доходи, що вони приносять від цього обігу.
І.О. Бланк	розглядаючи капітал з позиції фінансового менеджменту формулює його визначення таким чином: Капітал підприємства характеризує загальну вартість коштів у грошовій, матеріальній та нематеріальній формах, інвестованих у формування його активів.
В.В. Баліцька	розглядає капітал з точки зору окремого підприємця: під капіталом розуміється все те, що допомагає реалізувати підприємницьку ідею та досягати цілей, які він ставить.
С.В. Галицька	визначає капітал як – частину фінансових ресурсів, задіяних фірмою в оборот, і доходи, що вони приносять від цього обороту. У цьому розумінні капітал виступає як перетворена форма фінансових ресурсів.
В.П. Круш	розглядає фінансовий капітал як – сукупність власних і позикових фінансових ресурсів, що використовуються для фінансування активів із метою одержання прибутку. Частина фінансових ресурсів, задіяних фірмою в оборот,

	і доходи, що вони приносять від цього обороту, мають назву капітал, що виступає як перетворена форма фінансових ресурсів. Іншими словами, капітал— це значна частина фінансових ресурсів, яка авансується та інвестується у виробництво з метою одержання прибутку.
О.В. Лебідь	дає таке визначення капіталу: Фінансові ресурси, що використовуються на розвиток виробничого процесу (купівля сировини, товарів та інших предметів праці, робочої сили, інших елементів виробництва), є капітал у його грошовій формі.
Є.С. Стоянова	вважають, що фінансовий капітал— це фінансові кошти підприємства, відбиті в пасиві його бухгалтерського балансу. При цьому фінансовий капітал підрозділяється на власний, тобто сформований за рахунок власних джерел фінансових ресурсів, і позиковий, формування якого здійснюється за рахунок позикових фінансових джерел.

2. У межах підприємства за цільовим призначенням можуть бути виділені такі кошти: виробничі позичкові кошти та спекулятивні фонди. Вироблений капітал — це засіб, за допомогою якого підприємство інвестує в операційні активи з метою здійснення виробничої та збутової діяльності. Позичковий капітал – це коли бізнес інвестує в грошові інструменти (короткострокові та довгострокові депозити в комерційних банках) та інструменти боргового капіталу (облігації, депозитні сертифікати, векселі ТОЦО.)

Спекулятивний капітал характеризується як частина капіталу, що використовується в процесі проведення спекулятивних (на основі різниці цін) фінансових операцій (купівля деривативів для спекулятивних цілей тощо).

3. За способом інвестування капітал поділяється на грошову форму, матеріальну форму та нематеріальну форму, які використовуються для формування юридичного фонду товариства. При створенні нового підприємства закон дозволяє вкладати капітал у цих формах, збільшуючи розмір його статутного фонду.

4. За об'єктом інвестування виділяють основний вид капіталу та тип оборотного капіталу підприємства. Основний капітал характеризується як частина капіталу, що використовується бізнесом, інвестована в усі види неліквідних активів (а не лише в основні засоби, як часто пояснюється в літературі). Оборотний капітал описує частину коштів, інвестованих у всі види ліквідних активів.

5. За формою доходу в процесі обігу, тобто за стадією, на якій знаходиться цей загальний кругообіг, капітал підприємства поділяється на грошову форму, виробничу форму і товарну форму.

6. За формою власності визначте приватний та державний капітал, що вкладається у підприємство в процесі створення статутного фонду. Такий розподіл капіталу використовується в процесі класифікації господарств за формою власності.

7. Відповідно від організаційно-правової форми діяльності виділяють такі види капіталу: статутний капітал (капітал підприємств, створених у формі акціонерних товариств), статутний капітал (капітал товариства - товариства з обмеженою відповідальністю, капітал товариства з обмеженою відповідальністю). компанії, партнерства тощо), особистий капітал (капітал особистого бізнесу – родини тощо).

8. За характером використання в господарському процесі розрізняють оборотні та необоротні кошти. Під оборотним коштом

розуміється частина грошових коштів, яка безпосередньо бере участь у формуванні доходу і забезпечує функціонування, інвестиційну та фінансову діяльність підприємства.

Під нереалізованим (або «мертвим») капіталом розуміється та частина капіталу, вкладена в активи, які безпосередньо не беруть участі у здійсненні різноманітної господарської діяльності підприємства та формуванні доходу.

9. За характером використання власником розрізняють витрачаючий і накопичувальний (реінвестований) капітал. Капітал споживання втрачає свою функцію капіталу, коли він розподіляється на цілі споживання. Він являє собою відчуження бізнесу з метою споживання (вилучення частини капіталу підприємства з необоротних і оборотних активів для виплати дивідендів, відсотків, задоволення соціальних потреб людей тощо). Накопичений капітал характеризує різні форми його зростання в процесі капіталізації прибутку, виплати дивідендів тощо.

10. За джерелом залучення розрізняють внутрішній (вітчизняний) капітал та іноземний капітал, що інвестує підприємство. Цей розподіл капіталу в бізнесі використовується у відповідному процесі його класифікації.

11. Законний капітал і "тіньовий" капітал, що використовується в господарській діяльності підприємств, розрізняють відповідно до того, чи відповідають вони правовим нормам господарської діяльності. «Тіньовий» капітал, який широко використовується на сучасному етапі економічного розвитку країни, є реакцією підприємців на жорсткі «правила гри», встановлені державою в економіці, починаючи з високих податків на нераціональну підприємницьку діяльність. Особливим показником для держави є зростання використання «тіньового» капіталу у підприємницькій діяльності, що свідчить про неефективність прийняття рішень щодо використання капіталу у підприємницькій

діяльності зі сфери податкового регулювання з дотриманням взаємних інтересів держави і власників капіталу підприємства.

"Таким чином, капітал – це економічна категорія, яка відома давно, але отримала новий зміст в умовах ринкових відносин. Як головна економічна база створення і розвитку підприємства, капітал у процесі свого функціонування забезпечує інтереси держави, власників і персоналу" [13, С. 41].

1.2. Джерела формування капіталу підприємства

Реальні суб'єкти господарювання складають основу ринкової економіки і здійснюють виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність. Для ефективної діяльності суб'єкт господарювання повинен мати в своєму розпорядженні достатній капітал. Дефіцит капіталу негативно впливає на економічну діяльність суб'єктів господарювання, що призводить до виникнення та зростання зобов'язань суб'єктів господарювання з оплати праці та податків. При цьому зменшується можливість фінансування подальшого розвитку підприємства, зменшуються надходження до бюджету. У цьому випадку суб'єкту господарювання важливо сформувати достатній капітал для здійснення господарської діяльності.

"Капітал – це грошові кошти, які є у розпорядженні підприємства, організації установи. Виходячи із цього визначення можна констатувати, що до фінансових ресурсів належать усі грошові фонди, а також та частина грошових коштів яка використовується у не фондovій формі" [22, С. 38].

Іншими словами, фінансові ресурси — це сукупність системи грошового капіталу та форм і методів його витрачання, які забезпечують виробничо-відтворювальний процес у певному діапазоні підприємства. Як зазвичай, вони виступають у формі основних і оборотних фондів

(капіталу) і прибутку.

"Основними складовими капіталу підприємства є власні (статутний фонд, амортизаційні відрахування, валовий дохід та прибуток) і залучені кошти (пайові та інші внески, кошти, мобілізовані на фінансовому ринку)" [3, С. 231].

Формування фінансових ресурсів підприємства відбувається при формуванні статутних фондів і розподілі грошових доходів, отриманих від повернення авансових коштів у фонди основних і оборотних коштів, які використовуються для формування резервних фондів, фондів споживання, резервних фондів. У зв'язку з цим поняття "утворення" і "розподіл" слід звертати увагу як на один етап у суспільному виробництві. Формування коштовних фондів завжди передбачає розподіл валового доходу.

"Формування та використання фінансових ресурсів на підприємствах – це процес утворення грошових фондів для фінансового забезпечення операційної та інвестиційної діяльності, виконання фінансових зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання" [3, С. 232].

Прийняття управлінських рішень щодо процесу формування капіталу є одним із найважливіших завдань управління фінансами підприємства з точки зору управління капіталом.

Важливу роль у формуванні капіталу відіграє також внесок праці. Враховуючи різноманіття видів капіталу, поділяємо фінансові ресурси на зовнішні та внутрішні джерела формування (рис. 1.1).

Основними елементами формування капіталу підприємства є:

- статутний капітал;
- резервний капітал;
- додатковий капітал;
- забезпечення наступних виплат і платежів;
- амортизаційні відрахування;

Рис. 1.1. Схема формування основних джерел капіталу.

- довго- і короткострокові кредити банків;
- позикові кошти;
- кредиторська заборгованість;
- нерозподілений прибуток;
- інші кошти.

Необхідність оптимальної структури джерел формування капіталу підприємства, зумовлена рядом причин:

По-перше, власні ресурси та позикові ресурси мають різну вартість, тому кожне підприємство має індивідуально оцінити вартість елементів капіталу та індивідуально визначити доцільність формування капіталу за рахунок ресурсів, вилучивши їх з обігу до певного часу, або залучити інші види джерел ресурсів.

По-друге, подальше оптимізоване здійснення розширеного

відтворення підприємства залежить від правильного співвідношення джерел формування власного капіталу та джерел формування позикового капіталу.

По-третє, у сучасних умовах розмір статутного капіталу компанії характеризує потенціал залучення додаткових ресурсів, які забезпечують додатковий прибуток, і разом з іншими менш впливовими факторами оцінює ринкову вартість компанії.

По-четверте, дедалі важливішим стає аналіз структури джерел коштів з точки зору побудови відносин з фінансовими установами, особливо банками.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КАПІТАЛУ
ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз і оцінка структури та джерел формування капіталу підприємства

На основі даних Звіту про фінансові результати та Балансу за 2018-2020 рр., проведемо аналіз основних показників фінансово-економічної діяльності підприємства (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Динаміка основних показників фінансово-господарської діяльності підприємства за 2018-2020 рр.

Показник	2018	2019	2020	Відхилення (+,-) показника 2019 року порівняно з 2018 роком		Відхилення (+,-) показника 2020 року порівняно з 2019 роком	
				абсолютне	відносне,	абсолютне	відносне
1. Капітал станом на кінець року, тис. грн.:	247083	233052	225575	-14031	94,32	-7480	96,79
в т.ч. 1.1. Власний капітал:	186386	184775	187282	-1611	99,14	2507,00	101,36
1.1.1. Власний оборотний капітал;	99410	96802	98890	-2608	97,38	2088,00	102,16
1.1.2. Нерозподілений прибуток (непокріті збитки)	142741	140708	140954	-2033	98,58	246,00	100,17

Продовження табл. 2.1

1.2. Позиковий капітал:	60697	48277	38293	-12420	79,54	-9984,00	79,32
в т.ч. 1.2.1. Довгостроковий позиковий капітал	0,00	370	196	-	-	-174,00	52,97
1.2.2. Короткостроковий позиковий капітал	60697	47694	38097	-13003	78,58	-9599	79,87
2. Майно станом на кінець року, тис. грн.:	247083	233052	225575	-14031	94,32	-7480,00	96,79
2.1. Необоротні активи;	86976	87973	88392	997	101,15	419,00	100,48
2.2. Оборотні активи:	160107	145079	137183	-15028	90,61	-7897,00	94,56
2.2.1. Запаси;	48234	50368	50460	2134,00	104,42	92,00	100,18
2.2.2. Кошти в розрахунках	101272	90800	84285	-10472	89,66	-6515,00	92,82
2.2.3. Грошові кошти	8688	2583	2948	-6105	29,73	365,00	114,13
3.1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	423793	363463	313260	-60330	85,76	-50203	86,19
3.2. Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	365768	298971	259907	-66797	81,74	-39066	86,93

Продовження табл. 2.1

3.3. Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, (тис. грн.)	17195	11368	4566	-5827	66,11	-6802,00	40,17
3.4. Чистий прибуток/збиток, тис. грн.	11932	7720	2506	-4212	64,7	-5214	32,46
3.5. Рентабельність обороту, %	2,82	2,12	0,80	-0,69	75,44	-1,32	37,66
4.1. Автономії;	0,75	0,79	0,83	0,04	105,10	0,04	104,72
4.2. Маневрування	0,53	0,52	0,53	-0,01	98,23	0,00	100,79
4.3. Фінансового ризику;	0,33	0,26	0,20	-0,06	80,23	-0,06	78,25
4.4. Абсолютної ліквідності;	0,14	0,05	0,08	-0,09	37,84	0,02	142,89

За даними, наведеними в табл. 2.1, можна зробити такі висновки: капітал підприємства за досліджуваний період зменшився на 21 511 тис. грн. за рахунок власного та позикового капіталу. Зменшення загальних коштів сталось загалом за рахунок зниження залучених коштів. У свою чергу позиковий капітал зменшився, оскільки короткостроковий позиковий капітал у 2020 році порівняно з 2018 роком зменшився на 22,602 млн. грн.

Довгострокові позикові кошти в поточному періоді зменшилися на 174 тис. грн., що свідчить про здійснення підприємством діяльності за участю довгострокових позикових коштів.

Аналіз економічних показників діяльності підприємств показує, що у 2019 році чистий дохід від реалізації продукції, робіт і послуг склав 363,463 млн. грн., що на 423,793 млн. грн. менше показника 2018 року. (зростання на 14,24%). У 2020 році порівняно з 2019 роком чистий дохід зменшився на 50,204 млн. гривень. (зменшення на 13,81%) відбулося переважно за рахунок падіння виробництва та реалізації продукції.

Чистий прибуток має тенденцію до зниження: у 2019 році порівняно з 2018 роком він зменшився на 4,212 млн. грн., або на 35,3%, до 7,72 млн. грн. У 2020 році порівняно з 2019 роком компанія втратила 5 млн. 214 тис. грн. Зменшення чистого прибутку відбулося внаслідок зниження чистого доходу підприємства, значного зменшення інших операційних доходів підприємства та збільшення витрат на збут та адміністративних витрат.

Протягом досліджуваного періоду ми спостерігали зростання коефіцієнта автономності, який наприкінці 2020 року становив 0,83 порівняно з 0,75 у 2018 році, перевищивши оптимальне значення 0,5. Рівень фінансового ризику знизився з 0,33 у 2018 році до 0,20 у 2020 році, і рівень фінансового ризику знаходиться в межах рекомендованого діапазону. Отже, отримані значення цих фінансових коефіцієнтів свідчать про підвищення фінансової незалежності фірми.

Джерела формування капіталу фірми можна розділити на 3 групи: власні, прирівняні до власного (додаткова участь) і позикові (рис. 2.1).

Отже, підприємство з домінуванням власних коштів має найвищу фінансову стійкість (коефіцієнт автономії 1), але обмежує швидкість розвитку (не може забезпечити формування необхідних додаткових активів за сприятливих ринкових умов), не використовує переваги Фінансові можливості збільшення прибутку на вкладений капітал.

Джерела формування корпоративної власності наведено на рис. 2.2.

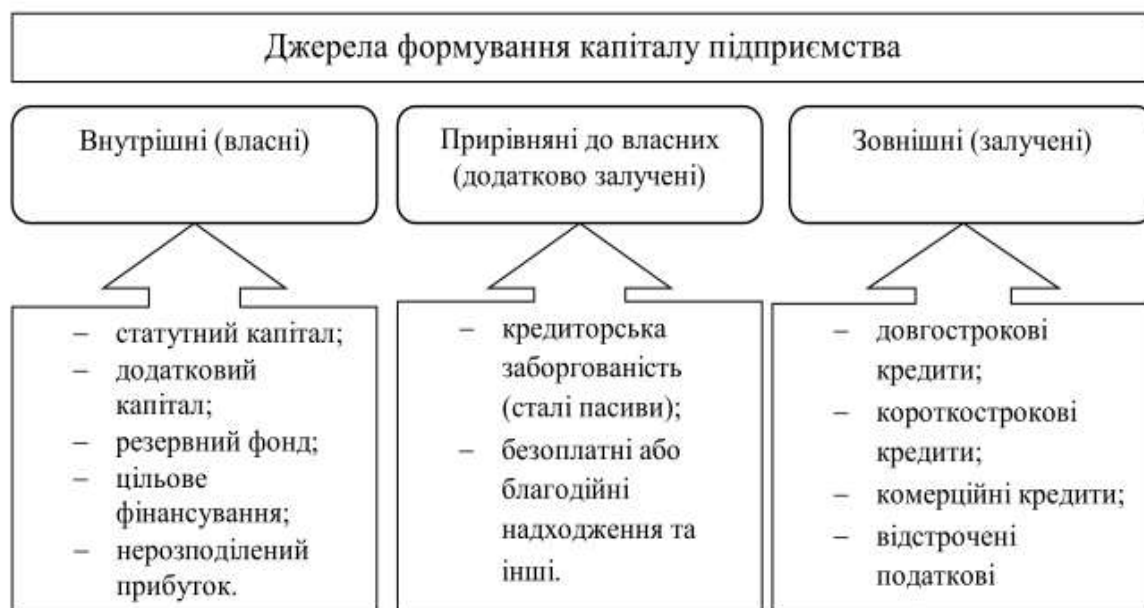

Рис. 2.1. Джерела формування капіталу підприємства

За цей період обсяг джерел формування мав тенденцію до зменшення: у 2019 році в порівнянні з 2018 роком він знизився на 14,031 млн. грн., а у 2020 році порівняно з 2019 роком – на 7 млн. 480 тис. грн. Зменшення джерел формування відбувається за рахунок власного капіталу підприємства та за рахунок значного зменшення позикового капіталу підприємства протягом усього періоду.

Статутний капітал товариства на 2018-2020 роки сформовано за рахунок статутного, резервного, додаткового капіталу та нерозподіленого прибутку. Розмір статутного капіталу та іншого додаткового капіталу з 2018 по 2020 роки залишився незмінним і становив 31,827 млн. грн. відповідно. та 4 737 000 грн.

Розмір резервного капіталу у 2019 році в порівнянні з 2018 роком зріс на 422 тис. грн., а у 2020 році в порівнянні з 2019 роком збільшився на 259 тис. грн. Сума нерозподіленого прибутку в 2019 році порівняно з 2018 роком зменшилася на 2,033 млн. грн., а в 2020 році порівняно з 2019 роком зросла на 246 тисяч гривень, але все ж була меншою, ніж у 2018 році. Компанія накопичує нерозподілений прибуток для технологічної реструктуризації.

Джерела формування майна (активів) підприємства за формами утворення	Характеристика відповідальності за економічні вигоди
1	2
1. Власний капітал	
Статутний капітал	Заборгованість перед власниками в частині здійснених інвестицій з власних доходів на умовах, визнаних в статуті підприємства
Пайовий капітал	
Додатковий вкладений капітал	Заборгованість перед власниками за рахунок здійснених ними реінвестицій створеного доходу на підприємстві в його господарську діяльність
Інший додатковий капітал	
Резервний капітал	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	
Неоплачений капітал	
Вилучений капітал	
2. Забезпечення наступних витрат і платежів	
Забезпечення виплат персоналу	Гарантійні зобов'язання підприємства в частині виплат, строк сплати яких не настав
Інші забезпечення	
Цільове фінансування	Зобов'язання по залишках цільових капіталів
3. Довгострокові зобов'язання	
Довгострокові кредити банків	Зобов'язання, які не є поточними за активи, що тимчасово використовуються в господарській діяльності за відповідну плату
Інші довгострокові фінансові зобов'язання	
Відстрочені податкові зобов'язання	
Інші довгострокові зобов'язання	
4. Поточні зобов'язання	
Короткострокові кредити банків	Заборгованість за одержані кошти на які нараховуються відсотки
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	
Векселі видані	Заборгованість підприємства оформлена векселем (борговою розпискою)
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	Заборгованість підприємства на відшкодування вартості майна одержаного від постачальників та забезпечення ним економічних вигод
Поточні зобов'язання за розрахунками:	Одержані підприємством аванси під зобов'язання зменшення своїх активів
з одержаних авансів	
з бюджетом	Зобов'язання по зменшенню активів
з позабюджетних платежів	Зобов'язання по доходах, які будуть забезпечені активами у майбутньому
зі страхування	
з оплати праці	
з учасниками	
із внутрішніх розрахунків	
Інші поточні зобов'язання	
5. Доходи майбутніх періодів	

Рис. 2.2. Характеристика джерел формування майна підприємства за формами утворення

Позитивно те, що у 2018 році компанії виплатили довгострокові банківські кредити, але у 2019 році довгостроковий капітал становив 370

тисяч гривень, а у 2020 році він впав до 196 тисяч гривень.

Короткостроковий позиковий капітал протягом періоду формується за рахунок банківських кредитів, кредиторських заборгованостей за товарів, робіт, послуг, поточних зобов'язань за розрахунками та інших поточних зобов'язань. Короткостроковий позиковий капітал має тенденцію до зменшення з 60697 тис. грн. Збільшено у 2018 році до 38,095 млн. грн. у 2020 році за рахунок збільшення власного капіталу.

У 2019 році в порівнянні з 2018 роком короткострокові банківські кредити зменшилися на 341 тис. грн., а в 2020 р. порівняно з 2019 роком заборгованість значно зменшилася до 823 тис. грн., що вигідно компанії.

Суттєво зменшився обсяг кредиторської заборгованості за товари, роботи та послуги У 2019 році порівняно з 2018 роком обсяг кредиторської заборгованості зменшився на 13,22 млн. грн. У 2020 році порівняно з 2019 роком знову зменшився обсяг кредиторської заборгованості Зменшення на 1196 тис. грн. Всього 32 290 тис. грн. Це пов'язано зі зміною кредиторських заборгованостей за товар, роботу, послугу та поточних зобов'язань за розрахунками.

Поточні зобов'язання розраховуються з урахуванням зобов'язань перед бюджетом, страхування та оплати праці. За досліджуваний період, згідно з бюджетним розрахунком, обсяг поточних зобов'язань швидко зменшувався. У 2019 році порівняно з 2018 роком відбулося зменшення на 1 млн. 676 тис. грн., а в 2020 році порівняно з 2019 роком – на 95 тис. грн. Разом 263 тис. грн. – це позитивний момент.

За досліджуваний період майно підприємства фінансувалося на 70% за рахунок власних ресурсів і на 30% за рахунок зовнішніх ресурсів, що свідчить про задовільну структуру капіталу. Зокрема, компанія користується банківськими кредитами. Позитивним моментом діяльності підприємства стало зменшення кредиторської заборгованості за досліджуваний період.

2.2. Ефективності використання майна як складова управління капіталом підприємства

Для суб'єктів господарювання важливо визначити напрями ефективного управління майном, приділяючи особливу увагу факторам, що впливають на основні та оборотні засоби. Будемо проводити подальші дослідження в рамках уніфікованого розрахунку показників ефективності використання основних фондів та оборотних засобів для виявлення резервів та подальшої оптимізації джерел їх фінансування. Нашу послідовність дій представимо у вигляді схеми (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Послідовність виконання оцінки використання майна підприємства

Для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємство повинно мати достатній обсяг основних і оборотних засобів, що забезпечує безперервний обіг грошових і матеріальних ресурсів.

Проаналізуємо ефективність використання основних засобів за даними компанії за 2018-2020 роки. Розрахунок показників наведемо в таблиці. 2.2. За цими розрахунками дохідність Фонду за період 2018-2020 років зменшилась на 1,46 млн грн. Через зниження чистого прибутку та середньорічної вартості основних засобів. Фондомісткість є зворотним показником фондівдачі, тому ми спостерігаємо тенденцію зростання цього показника на 0,07 грн.

Таблиця 2.2

Показники ефективності використання основних засобів підприємства за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення (+;-)	
				2019/2018	2020/2019
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	423793	363463	313260	-60330	-50203,00
2. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	11932	11368	2506	-564	-8862,00
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	80718	77833	82747	-2885	4914,00
4. Фондовіддача, грн.	5,25	4,67	3,79	-0,58	-0,88
5. Фондомісткість, грн.	0,19	0,21	0,26	0,02	0,05
6. Рентабельність основних засобів, %	14,78	14,61	3,03	-0,18	-11,58

Спостерігаємо, що рентабельність основних засобів за цей період суттєво знизилася з 14,78% у 2018 році до 3,03% у 2020 році через зменшення обсягу чистого прибутку. Це вплинуло на значення показника рентабельності, тобто підприємство недоплатило 11,75 коп./грн. чистий прибуток.

Наступним етапом нашого дослідження є розрахунок впливу факторів ефективності використання основних фондів на показники фінансово-господарської діяльності підприємства, зокрема впливу на виручку від реалізації продукції та виручку від інжинірингу, послуг і діяльності (табл. 2.3 і 2.4).

Варто зазначити, що у 2019 році порівняно з 2018 роком виручка від реалізації корпоративної продукції зменшилася на 60,33 млн. грн.

Таке зниження відбулося в першу чергу за рахунок погіршення ефективності використання основних засобів, що відбулося під впливом таких факторів: за рахунок зниження середньорічної вартості основних засобів на 2,885 млн. грн. Чистий прибуток знизився на 0,564 млн. грн., за рахунок зниження рентабельності інвестицій на 0,58, чистий дохід, який принесла реалізація продукції (товарів, робіт, послуг) знизився на 60,33 млн. грн. На зміну чистого прибутку вплинули такі фактори: За рахунок зниження середньорічної вартості основних фондів на 2885 тис. грн. Чистий прибуток знизився на 564 тис. грн. Відповідно до розрахунків у таблиці, у 2020 році порівняно з 2019 роком чистий дохід (виручка), який принесла реалізація продукції (товарів, робіт, послуг) знизився на 50,204 млн гривень. Це відбулося під впливом таких факторів: середньорічна вартість основних засобів зросла на 4914 тис. грн. Чистий прибуток знизився на 50,204 млн. грн., що також відбулося за рахунок зниження рентабельності інвестицій на 0,88 грн., а чистий прибуток зменшився на 50,204 млн. грн.

Таблиця 2.3

Вплив факторів, пов'язаний з ефективністю використання основних засобів підприємства за 2018-2019 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	Скоригований показник	Зміна (+,-)		
				усього	у т. ч. за рахунок	
					обсягу основних засобів	ефективності використання основних засобів
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	423793	363463	408645,91	-60330	-15147,09	-45182,91
2. Чистий прибуток (збиток), тис.грн.	11932	11368	11505,53	-564	-426,47	-137,53
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	80718	77833	x	-2885	x	x
4. Фондовіддача грн.	5,25	4,67	x	-0,58	x	x
5. Фондомісткість, грн.	0,19	0,21	x	0,02	x	x
6. Рентабельність основних засобів	14,78	14,61	x	-0,18	x	x

Вплив факторів, пов'язаний з ефективністю використання основних засобів підприємства за 2019-2020 рр.

Показник	2019 рік	2020 рік	Скоригований показник	Зміна (+,-)		
				усього	у т. ч. за рахунок	
					обсягу основних засобів	ефективності використання основних засобів
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	363463	313260	386410	-50204	22947	-73151
2. Чистий прибуток (збиток), тис. грн.	11368	2506	12085	-8862	717	-9579
3. Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	77833	82747	x	4914	x	x
4. Фондовіддача, грн.	4,67	3,79	x	-0,88	x	x
5. Фондомісткість, грн.	0,21	0,26	x	0,05	x	x
7. Рентабельність основних засобів, %	14,61	3,03	x	-11,58	x	x

Факторами, що впливають на зміну чистого прибутку є: рентабельність основних засобів зменшилася на 11,58 в.п., а чистий прибуток зменшився на 8,862 млн. грн.

Розраховано коефіцієнт оборотності оборотних коштів підприємства за період 2018-2020 рр. (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка показників оборотності оборотних активів підприємства за 2018-2020 рр.

Показник	2018 рік	2019 рік	2020 рік	Відхилення, (+;-)		Темп змін, %	
				2019 від 2018	2020 від 2019	2019 / 2018	2020 / 2019
1. Середньорічна вартість оборотних активів, усього, тис. грн, у т.ч.:	150629	152593	141130	1963	-11463	101,30	92,49
1.1. грошових коштів та їх еквівалентів	6114	5635	5531	-478	-104,50	92,17	98,15
1.2 дебіторської заборгованості	91808	96036	88037	4227	-7998	104,60	91,67
1.3. запасів	51084	49301	50414	-1783	1113	96,51	102,26
2. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	423793	363463	313260	-60330	-50203	85,76	86,19
3. Одноденна виручка, тис. грн	1161,08	995,79	858,24	-165,29	-137,55	85,76	86,19
4. Оборотність оборотних активів, у днях, у т.ч.:	129,73	153,24	164,44	23,51	11,20	118,12	107,31

Продовження табл. 2.5

4.1. грошових коштів та поточних фінансових інвестицій	5,27	5,66	6,44	0,39	0,79	107,47	113,87
4.2. дебіторської заборгованості	79,07	96,44	102,58	17,37	6,14	121,97	106,36
4.3. запасів	44,00	49,51	58,74	5,51	9,23	112,53	118,65
5. Число оборотів оборотних активів, раз, у т.ч.:	2,81	2,38	2,22	-0,43	-0,16	84,66	93,19
5.1. грошових коштів та поточних фінансових інвестицій	69,32	64,50	56,64	-4,82	-7,86	93,05	87,82
5.2. дебіторської заборгованості	4,62	3,78	3,56	-0,83	-0,23	81,99	94,02
5.3. запасів	8,30	7,37	6,21	-0,92	-1,16	88,87	84,28
6. Коефіцієнт закріплення оборотних активів	0,36	0,42	0,45	0,06	0,03	118,12	107,31
7. Вивільнення (-), залучення (+) коштів в оборот у зв'язку зі зміною їх оборотності, тис. грн.	x	152593	141130	x	-11463	x	92,49

Розраховані значення в табл. 2.5. вказує, що у 2018 році оборотні кошти оберталися по кожній стадії 130 днів, у 2019 році – 153 дні, у 2020 році – 164 дні. Тому оборотність оборотних активів у 2018-2020 роках прискориться.

Прискорення оборотності у 2018-2020 роках пов'язане зі

зниженням середньорічної вартості ліквідних активів із 150 629 тис. грн. До 141 130 000 грн.

Наведені дослідження дають підстави для наступних висновків щодо ефективного застосування активів досліджуваних підприємств. Порівняно з 2019 роком зменшення чистого доходу у 2020 році перевищує зниження середньорічної вартості базових засобів, а ефективність застосування базових засобів знизилася. Зменшення чистого прибутку було вищим за середньорічний спад базових фондів, а рентабельність базових фондів знизилася.

Таким чином розроблений фундамент для розрахунку базових напрямів покращення управління капіталом суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Формування системи моніторингу капіталу підприємства

Основним завданням при формуванні та впровадженні системи моніторингу капіталу є створення необхідних передумов базової системи фінансового забезпечення підприємства для його очікувань та успішної реалізації кінцевої мети фінансового розвитку.

Дослідження теоретичних аспектів джерел формування капіталу, оцінка діючих систем управління капіталом створюють основу для формування систем моніторингу капіталу з урахуванням специфіки їх діяльності.

Розробка будь-якої системи управління об'єктом неможлива без вивчення теоретичних основ цієї проблеми. Розробка систем підприємства базується на принципах нової управлінської парадигми систем стратегічного управління.

Оцінка джерел формування капіталу фірм показує, що збільшення частки власних активів і зменшення частки банківських кредитів у джерелах формування оборотних активів підвищує ефективність їх використання та прибутковість фірм.

На нашу думку, встановлення економічно обґрунтованого співвідношення власних і позикових джерел формування капіталу є однією з найважливіших умов ефективної діяльності підприємства.

Розглянемо основний напрямок формування системи регулювання капіталу.

1. Передбачити зміни у фінансовій діяльності підприємства.

Процес управління впровадженням моніторингу капіталу в компанії починається з уточнення масштабів майбутніх стратегічних

змін у її фінансовій діяльності.

Стратегічні зміни – це комплекс заходів, спрямованих на трансформацію всіх основних систем сталого управління фінансовою діяльністю до рівня, який забезпечує взагалі можливість здійснення планового моніторингу капіталу суб'єкта господарювання.

По суті, стратегічні зміни є характеристикою процесу реалізації заходів у четвертому домінантному напрямі (напрямку) корпоративного стратегічного фінансового розвитку.

Ці зміни покликані вивести внутрішню організаційну частину корпоративного фінансового менеджменту на рівень, який відповідає новим вимогам і забезпечує можливості для ефективної реалізації обраних фінансових стратегій.

2. Діагностика характеру зміни основних умов зовнішнього фінансового середовища під час впровадження системи моніторингу капіталу головного органу підприємства. Характер методів, прийнятих системою моніторингу капіталу, і результати здійснення управління значною мірою залежать від ступеня нестабільності факторів зовнішнього фінансового середовища підприємства. Непередбачені зміни цих факторів на різних етапах впровадження системи моніторингу капіталу створюють додаткові можливості та додаткові загрози для фінансового розвитку суб'єктів господарювання.

3. Провести діагностику зовнішнього середовища та запровадити систему моніторингу капіталу на кожному етапі діяльності підприємства, щоб підприємство могло своєчасно прийняти набір необхідних наступальних або оборонних стратегічних управлінських рішень для забезпечення реалізації мети фінансового розвитку. В основі сучасної парадигми стратегічного управління лежить своєчасна діагностика таких умов зовнішнього середовища на різних етапах впровадження системи моніторингу капіталу суб'єкта господарювання та адекватне реагування в процесі реалізації стратегічних цілей його

розвитку.

4. Вибір режиму управління системою моніторингу коштів підприємства формують відповідну фінансову політику з метою фінансової підтримки. Відповідно до принципу стратегічного управління вибір методу управління впровадженням системи моніторингу капіталу головного органу підприємства має визначатися відповідно до конкретних умов зовнішнього фінансового середовища.

Ці умови можуть бути відносно стабільними або змінюватися досить швидко, що зумовлює доцільне динамічне застосування конкретних методик фінансового стратегічного управління на різних етапах (від формування конкретних стратегій до їх реалізації в рамках встановленої фінансової політики). Синтези таких методів включають традиційні методики управління та спеціальні методи управління.

У поєднанні з дослідженнями в попередньому розділі ми визначимо наступні цілі системи сучасного моніторингу капіталу підприємства (рис. 3.1).

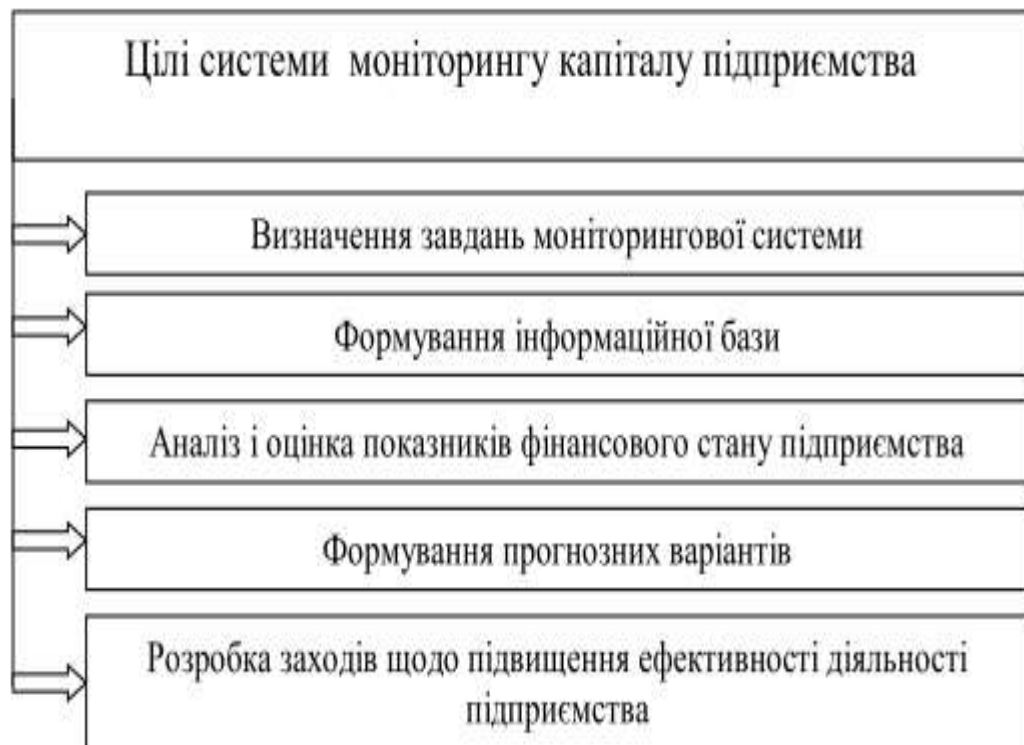

Рис. 3.1. Цілі системи моніторингу капіталу підприємства

Наведене дослідження є основою для формування системи моніторингу капіталу підприємства. Ми пропонуємо наступні базові варіанти, розроблені як система моніторингу капіталу підприємства (рис. 3.2).

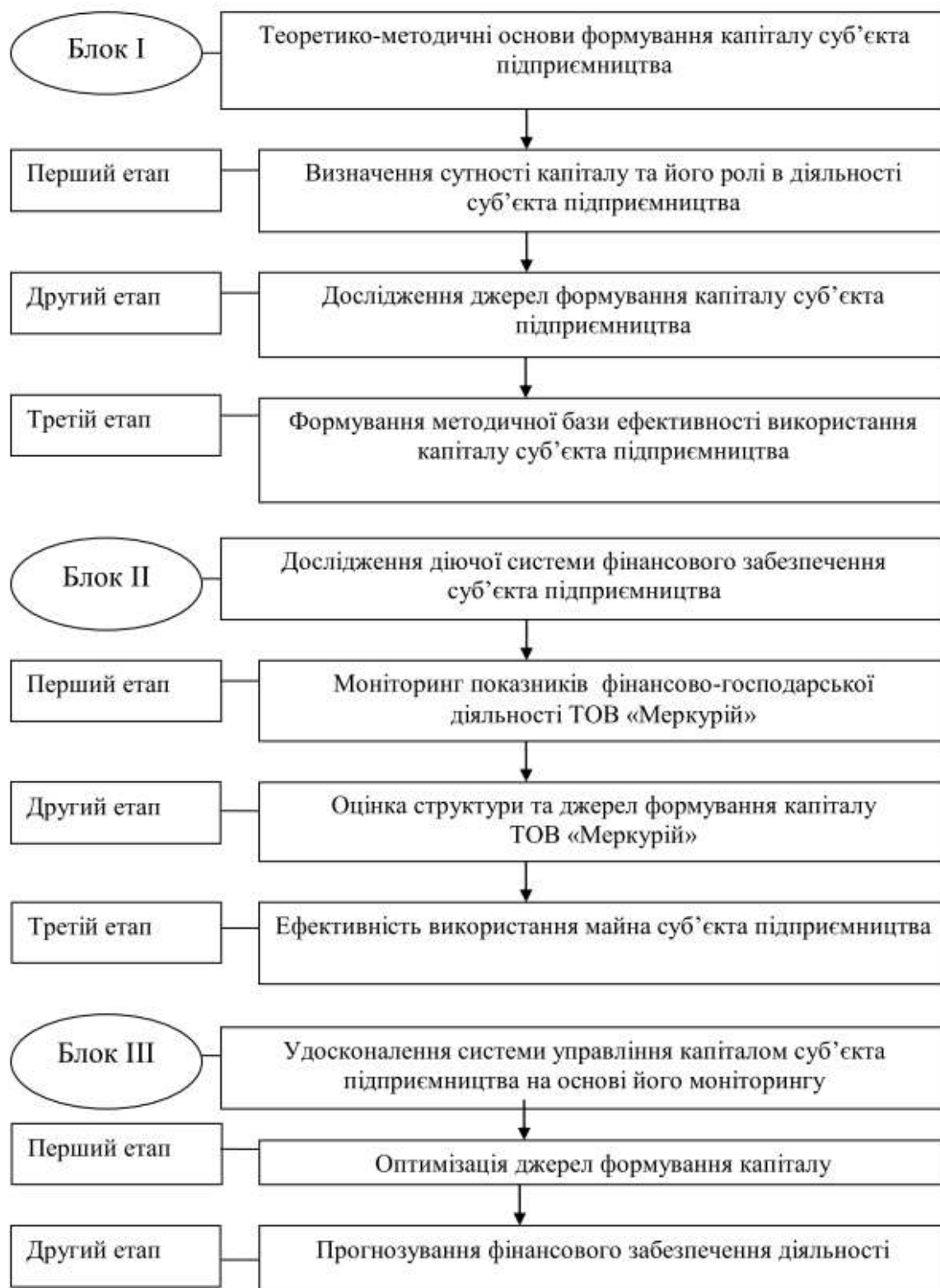

Рис. 3.2. Блок-схема розробки системи моніторингу капіталу

Перший блок моделі свідчить про те, що він забезпечує інформаційне забезпечення формування системи моніторингу капіталу підприємства. На першому етапі цього розділу підтверджено сутність і роль капіталу в здійсненні корпоративної фінансово-господарської діяльності.

На другому етапі цього блоку ми знаходимо джерела формування корпоративного капіталу. На цій основі продемонстровано типи джерел та принципи їх формування сьогодні.

На третьому етапі з'ясовується сутність і розміщення систематизації та інформаційного забезпечення системи управління фондами. Фінансові прийоми та методи, які використовує компанія для досягнення своїх стратегічних цілей, дуже важливі.

Другим модулем моделі є дослідження існуючої системи фінансового забезпечення підприємства.

На першому етапі блоку досліджували фінансово-господарську діяльність суб'єктів господарювання. Було виявлено, що протягом періоду аналізу показники фірми погіршилися.

На другому етапі оцінюється структура та джерела формування капіталу підприємства. Видно, що структура капіталу задовільна. Позитивним моментом діяльності підприємства стало зменшення кредиторської заборгованості за досліджуваний період.

На третьому етапі фінансового забезпечення досліджується майно суб'єкта господарювання в контексті підвищення ефективності його використання. Зниження чистого доходу було вищим за зниження середньорічної вартості основних засобів, що призвело до погіршення показників ефективності використання основних засобів. Зменшення чистого прибутку було вищим за середньорічний спад основних фондів, а рентабельність основних фондів знизилася. Спостерігаючи за динамікою показника оборотності оборотних активів, виявлено відставання темпів приросту чистого прибутку від середньорічного

темпу приросту оборотних активів.

Третя частина моделі системи моніторингу капіталу підприємства полягає в безпосередньому формуванні оптимальної структури капіталу підприємства та забезпеченні ефективного використання коштів підприємства шляхом оптимізації джерела фінансування капіталу та прогнозування кількості та структури активів. Цей модуль є, по суті, найважливішим, і він базується на результатах перших двох модулів моделі.

Для сприяння формуванню системи моніторингу капіталу необхідно оптимізувати джерело формування капіталу підприємства, що сприятиме підвищенню ефективності виробничої діяльності підприємства та прийняттю управлінських рішень, що відповідають пріоритетному напрямку розвитку підприємства.

3.2. Оптимізація джерел формування капіталу підприємства

В сучасних умовах господарювання оптимізація джерел фінансування суб'єктів господарювання набуває пріоритетного значення. Існує тісний зв'язок між власністю та джерелом, з якого вона утворюється, і джерело фінансування в грошовій формі має бути таким же, як і в фізичній формі.

У процесі здійснення фінансово-господарської діяльності суб'єкти господарювання формують власний капітал, який потім розподіляється відповідно до цілей розвитку. Крім власних джерел коштів, можуть використовуватися позикові джерела коштів, частка яких регулюється бізнесом відповідно до його позиції на ринку та обраної фінансової стратегії.

Оптимізація структури капіталу є важливою частиною системи управління капіталом, яка полягає у визначенні співвідношення між вартістю коштів, вкладених у суб'єкт господарювання, що належать

йому та приносять прибуток, і вартістю коштів, вкладених у грошовій формі, що базується на реалізацію Залучаються умови для максимальної ефективності його діяльності на зворотній основі.

Метою управління структурою капіталу підприємства є, з одного боку, мінімізація витрат на залучення нових довгострокових джерел фінансування, а з іншого – максимізація ринкової вартості інвестованих коштів для власників капіталу.

Враховуючи особливості діяльності досліджуваних фірм, спробуємо оптимізувати джерела фінансування за першим і третім критеріями, оскільки вони найбільш точно відображають спосіб формування фірмами джерел фінансування.

Оптимізуємо джерело формування капіталу за першим критерієм підприємства, тобто зберігаємо загальний капітал незмінним на рівні попереднього періоду, а за рахунок зміни власного та позикового капіталу розглядатимемо залежність структурної зміни та їх вплив на ефективність. Для цього складемо табл. 3.1.

Це видно з даних розрахункової табл. 3.1, найбільша рентабельність власних оборотних коштів досягається при фінансовому важелі фінансування потреб у оборотних коштах 0,25, що визначає співвідношення залучених і власних оборотних коштів (80% : 20%). Тому варіант Б є найбільш доцільним при залученні короткострокових кредитів для фінансування діяльності підприємства.

Найгіршим варіантом структури капіталу опитаних підприємств є шостий варіант Ж (33%: 67%). За цим варіантом рентабельність власних оборотних коштів дорівнює 8,08. У цьому випадку використання позикових оборотних коштів не дає ефекту.

Таблиця 3.1

Розрахунок рентабельності власного капіталу підприємства при різних значеннях плеча фінансового важеля

№	Показники	Варіанти розрахунку						
		А	Б (80:20)	В (70:30)	Г (50:50)	Д (40:60)	Ж (33:67)	З (28:72)
1	Сума ВОК, спрямованого на фінансування потреби в оборотному капіталі, тис. грн.	98890	98890	98890	98890	98890	98890	98890
2	Фінансова заборгованість, спрямована на покриття потреби в оборотному капіталі, тис. грн.	-	24722	42381	98890	148335	200776	254288
3	Загальна сума потреби в оборотному капіталі, тис. грн. (ряд.1 + ряд.2)	98890	123612	141271	197780	247225	299666	353178
4	Плече фінансового важеля для фінансування потреби в оборотному капіталі, (ряд.2 / ряд. 1)	-	0,25	0,44	1	1,5	2,03	2,57

Продовження табл. 3.1

5	Рентабельність активів - брутто, %	20	20	20	20	20	20	20
6	Ставка відсотків за кредит, %	25	25	25	25	25	25	25
7	Фінансовий результат від операційної діяльності без врахування відсотків за кредит, тис. грн. (ряд.3 * ряд.5 / 100)	19778	24722,4	28254,2	39556	49445	59933,2	70635,6
8	Сума сплачених процентів за кредит, тис. грн (ряд.2 * ряд.6 / 100)	-	6180,5	10595,2	24722,5	37083,7	50194	63572
9	Фінансовий результат від операційної діяльності з врахуванням сплати відсотків за кредит, тис. грн (ряд. 7 – ряд. 8)	9889	18541,9	17658,9	14833,5	12361,25	9739,2	7063,6
10	Ставка податку на прибуток, %	18	18	18	18	18	18	18
11	Сума податку, тис. грн. (ряд.9 * ряд.10 / 100)	1780	3337,5	3178,6	2670	2225	1753	1271,4

Продовження табл. 3.1

12	Сума чистого прибутку, що залишається в розпорядження підприємства, тис. грн	8108,9	15204,4	14480,3	12163,5	10136,2	7986,1	5792,2
13	Рентабельність власного оборотного капіталу, % (ряд.12 * 100 / ряд.1)	8,2	15,38	14,64	12,3	10,25	8,08	5,86

Отже, наведений вище розрахунок з кількома варіантами, використовуючи механізм фінансового левериджу для фінансування потреби в оборотних коштах, може визначити оптимальну структуру джерело створення коштів, що обертаються таким чином, щоб рівень прибутковості максимізував власну частку.

Тому, оптимізуючи структуру капіталу підприємства, робимо висновок, що, взявши за критерій максимальний рівень фінансового прибутку та мінімальний рівень фінансового ризику, оптимальне співвідношення джерел фінансування становить 80:20, що відповідає компромісному методу.

ВИСНОВКИ

Основними науково-прикладними результатами проведених досліджень є:

1. У роботі показано, що для ефективного використання капіталу суб'єкта господарювання та прийняття узгоджених управлінських рішень необхідно сформувати його оптимальну структуру та визначити роль у господарській діяльності. На рівні наукової теорії поняття капіталу у сфері міждисциплінарних економічних знань набуло різнобічного розвитку, охоплюючи різні сфери прикладної діяльності, а його зміст і функції мають свої особливості. Капітал – економічна категорія, яка в умовах ринкових відносин набуває нового значення.

2. Обґрунтована необхідність формування капіталу суб'єкта господарювання в необхідному розмірі та за рахунок різних джерел. Капітал формується за рахунок багатьох ресурсів. За формою власності джерела коштів поділяються на дві форми: власні і позикові. Джерелами формування капіталу є: прибуток; амортизаційні відрахування; кошти від продажу цінних паперів; акції та інші вклади юридичних і фізичних осіб; кредити і позики; кошти від продажу іпотечних сертифікатів, страхових полісів та інші грошові надходження.

3. Практика довела, що формування капіталу повинно базуватися на його ефективному використанні. Досі вчені не дійшли єдиної думки щодо сутності та значення категорій ефективності. У широкому розумінні «ефективний» означає принесення певної віддачі.

Ми помітили, що «ефективне використання капіталу» полягає не лише в отриманні максимального прибутку, але й у правильному розподілі інвестицій, щоб забезпечити оптимальний розподіл ресурсів для досягнення максимального ефекту використання.

4. Моніторинг основних напрямків діяльності підприємства за даними балансу та звітності про фінансові результати за 2018-2020 роки

дає підстави стверджувати, що позитивним моментом є збільшення розміру власного капіталу за період 2018-2020 років. Це призводить до підвищення автономності та мобільності та зниження фінансового ризику. Також відзначимо зменшення дебіторської та кредиторської заборгованості, підвищення загального рівня ліквідності та платоспроможності суб'єктів господарювання – все це позитивно вплинуло на діяльність опитаних суб'єктів господарювання.

5. Продемонструвати необхідність ефективного використання майна як складової частини управління капіталом суб'єкта господарювання. Факти підтвердили, що базові засоби займають чільне місце в активах і є базовим багатством підприємств. На підставі даних підприємств за 2018-2020 роки проведено аналіз ефективності використання базових засобів та проаналізовано ефективність використання базових засобів. Вплив факторів ефективності використання базових фондів на показники фінансово-господарської діяльності підприємств, особливо на виручку від реалізації продукції, проектів, послуг та фінансові результати діяльності

6. Виявляється, що в сучасних умовах господарювання оптимізація джерел фінансування діяльності суб'єктів господарювання набуває великого значення. Існує тісний зв'язок між власністю та джерелом, з якого вона утворюється, і джерело фінансування в грошовій формі має бути таким же, як і в фізичній формі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв М.А. Управління структурою капіталу // Економіка, фінанси, право. – 2013. – № 1. – С. 25–27.
2. Бердар М.М. Управління процесом формування і використання фінансових ресурсів підприємства / М.М. Бердар // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – №5. – С.133-138.
3. Боровік Л. В., Петренко В. С., Карнаушенко А. С. Роль шкільної освіти в розвитку молодіжного підприємництва. *Ефективна економіка*. 2021. № 3. – URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=8737> . DOI: [10.32702/2307-2105-2021.3.6](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.3.6)
4. Василик О.Д. Теорія фінансів. – Київ: НІОС, 2000. – 416 с.
5. Галіцин В.К. Системи моніторингу / В.К.Галіцин. – Київ: КНЕУ, 2005. – 231с.
6. Грідчина М.В. Управління фінансами акціонерних товариств / М.В. Грідчина. – Київ : А.С.К., 2005. – 384 с.
7. Гуткевич С.О. Управління економічними ресурсами підприємства // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №7. – С. 99-105
8. Калюга Є.В. Фінансово-господарський контроль у системі управління – Київ: Ельга, Ніка-центр, 2002. – с.320.
9. Карнаушенко А.С., Петренко В.С., Боровік Л.В. Сучасні тенденції та перспективи розвитку європейського ринку страхування. *Таврійський науковий вісник. Серія Економіка*. 2022. №14. С. 85-94
10. Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Основні відмінності між спільними підприємствами та іншими формами міжнародних партнерських відносин. *Бізнес-навігатор*. 2018. Вип. 1 (44). С. 101
11. Клементьєва О.Ю. Прогнозування фінансового стану в системі управління підприємством // Наукові праці Кіровоградського технічного університету: Економічні науки, вип. 6. – Кіровоград: КНТУ, 2014. –

C.176- 179.

12. Козачок І.А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства / І.А. Козачок // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії (ЗДІА). – 2011. – № 47. – С. 277–283.

13. Костирко Л.О. Комплексна оцінка вартості підприємства. – Харків: Фактор, 2008. – 278 с.

14. Кузьмін О.Є. Формування і використання інформаційної системи управління економічним розвитком підприємства / О.Є. Кузьмін: Видавництво Національного університету "Львівська політехніка". – 2006. – 368с.

15. Лахтіонова Л.А. Аналіз платоспроможності та ліквідності суб'єктів підприємницької діяльності / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2010. – 657 с.

16. Лебідь О.В. Управління капіталом підприємства на основі узгодженості його складових / О.В. Лебідь. – Київ: ЦУЛ, 2009. – 105 с.

17. Мазуревич І.О. Оцінка ефективності використання основних засобів на підприємстві. / І.О. Мазуревич // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – №2. – С. 91-93.

18. Марченко А.А. Аналіз джерел формування фінансових ресурсів // Фінанси України. – 2019. – № 9. – С. 102–107.

19. Мельник О. Особливості функціонування фінансових ресурсів в системі управління підприємством / О.Мельник // Галицький економічний вісник. – 2012. – № 3 (36). – С. 108–116.

20. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств : монографія / О.Г. Мендрул. – Київ : КНЕУ, 2002. – 272 с.

21. Мних Є.В. Аналіз і контроль в системі управління капіталом підприємства. – Київ: КНЕТУ, 2005.–232с.

22. Опарін В. Фінансові ресурси та суспільний капітал / В. Опарін // Вісник НБУ. – 2010. – №7. – С. 26–28.

23. Петик М.І. Модель функціонування механізму формування фінансових ресурсів суб'єктів підприємництва / М.І. Петик // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.7. – С. 253-258.

24. Петленко Ю.В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств / Ю.В. Петленко // Фінанси України. – 2008. – №6. – С.91-95.

25. Петренко В. С., Карнаушенко А. С., Боровік Л. В. Факторинг: сутність, види та його переваги в фінансовій діяльності підприємств. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. – URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=9551> (дата звернення: 02.04.2023). DOI: [10.32702/2307-2105-2021.11.14](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.11.14)

26. Петренко В.С., Федорчук О.М., Карнаушенко А.С. Аналіз сучасного стану державної підтримки аграрних підприємств України. *Бізнес-навігатор*. 2019. Вип. 2(51). С. 93-98

27. Петренко, В., Карнаушенко, А.. Поняття краудфандингу та його роль в національній економіці. *Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка*, 2020, №2, 140-150. URL:<http://tnv-econom.ksauniv.ks.ua/index.php/journal/article/view/59>

28. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Шепотіло В.О. Дивідендна політика міжнародних креативних корпорацій. *Інвестиції практика та досвід*. 2021. №23. С. 38-452

29. Петренко В.С., Карнаушенко А.С., Танклевська М.С. Кредитування як основне джерело фінансування підприємництва. *Економіка та держава*. 2021. №12. С. 41-47

30. Подольська В.О. Фінансовий аналіз / В.О. Подольська. – Київ: Центр навчальної літератури, 2007. □ 73 с.

31. Попович Г.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання / Г.Я. Попович. – Київ: Знання, 2008.- 630 с.

32. Рзаєва Т.Г. Аналіз існуючих підходів до оцінки ефективності використання ресурсів підприємств / Т.Г. Рзаєва // Вісник

Технологічного університету Поділля. Економічні науки. – 2003. – № 2. – Т. 2. – С. 82–85.

33. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше / Н. О. Рибалко // Загальні питання економіки. – 2009. – № 14. – С. 28-31.

34. Рудченко І. В. Удосконалення механізму управління фінансовими ресурсами підприємства / І. В. Рудченко // Сучасні питання економіки і права. – 2011. – Вип. 1. – С. 16–19.

35. Самойлова Т.А. Аналіз ефективності використання власного і позикового капіталу підприємства / Т.А. Самойлова // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія : Економічні науки. – 2014. – № 3 (69). – Т. 2. – С. 190-195.

36. Сергеева О.В. Діагностика економічної стійкості як складова системи управління підприємством / Сергеева О.В. // Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць Одеського державного економічного університету. – 2018. - № 27. – С. 320-326.

37. Сметанюк О.А. Фінансова діагностика у системі антикризового управління на підприємстві: монографія / О.А. Сметанюк, О.В. Мороз. ВНТУ. – Вінниця: УНІВЕРСУМ, 2006. – 167 с.

38. Стефанюк І.Б. Державне управління і фінансовий контроль в умовах ринку. //Фінанси України – 2015 - №8 - с.76.

39. Ситник Г.В. Фінанси торгівлі / Г.В. Ситник. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2019. – 672 с.

40. Танклевська Н.С., Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Ізраїльський досвід післявоєнного відновлення економіки. *Науковий вісник Львівської академії*. 2022. №6. с. 20-28

41. Темнікова Н. В. Діагностика і аналіз в управлінні фінансовою спроможністю підприємств / Н. В. Темнікова // Науковий вісник : Фінанси, банки, інвестиції. – 2018. – №3. – С. 38 – 43.

42. Фещенко Л. В. Функціональна структура системи державного

фінансового контролю в Україні. // Банківська справа – 2001 -№1 - с.12.

43. Швець В.Я., Клементьєва О.Ю. Зарубіжний досвід прогнозування фінансового стану підприємства // Економічний вісник Національного гірничого університету. – 2004. - №1. – С.56-64.

44. Швиданенко Г.О. Сучасна технологія діагностики фінансово-економічної діяльності підприємства / Швиданенко Г.О., Олексюк О.І.: Монографія. – Київ.: КНЕУ, 2002. – 192с.

45. Школьник І.О. Фінансовий менеджмент / І.О. Школьник. – Київ : Ліра-К, 2020. – 301 с.

46. Mokhnenko A. Human capital cost accounting in the company management system / T.Hilorme, I.Perevozova, L.Shpak, A.Mokhnenko, Y.Korovchuk // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.

47. Mokhnenko A. Formation of account of reservoir expenses model / I.Perevozova, A.Mokhnenko, L.Mykhailyshyn, O.Stalinska, O.Vivchar // Academy of Accounting and Financial Studies Journal. – 2019. – № 23. – Special Issue 2.

48. Mokhnenko A. Identification of Efficiency Factors for Control over Information and Communication Provision of Sustainable Development in Higher Education Institutions / I.Gontareva, M.Borovyk, V.Babenko, I.Perevozova, A.Mokhnenko // WSEAS Transactions on Environment and Development. – 2019. – № 15. – P. 593-604.3

49. Mokhnenko A. Integration of the supply chain management and development of the marketing system / I.Perevozova, L.Horal, A.Mokhnenko, N.Hrechanyk, A.Ustenko, O.Malynka, L.Mykhailyshyn // International Journal of Supply Chain Management. – 2020. – № 9. – Issue 3. – P. 496-507.

50. Mokhnenko A. Mathematical-Logistic Model of Integrated Production Structure of Food Production / A.Mokhnenko, V.Babenko, O.Naumov, I.Perevozova, O.Fedorchuk // CEUR Workshop

Proceedings, 2020, Volume 2732, P. 446-454.

51. Mokhnenko A. Modeling of economic security of the enterprise at change of investment maintenance / S.Bondarenko, H.Tkachuk, I.Klochan, A.Mokhnenko, I.Liganenko, V.Martynenko // Studies of Applied Economics. – 2021. – № 39(7).

52. Mokhnenko A. Innovative Paradigm of Management Accounting and Development of Controlling in the Entrepreneurship / A.Sakun, I.Perevozova, O.Kartashova, O.Prystemskyi, A.Mokhnenko // Universal Journal of Accounting and Finance. – 2021. – Vol. 9, №4.

53. Мохненко А.С. Стратегія розвитку регіонального газотранспортного підприємства / А.Мохненко, К.Мельникова, О.Федорчук // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2018. – № 32. – С. 91-94.

54. Мохненко А.С. Управління конкурентоспроможністю підприємства на основі застосування системного підходу / А.Мохненко, О.Федорчук, О.Протосвіцька / Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту – Черкаси, 2018. – № 2 (25). – С. 13-25.

55. Mokhnenko A. Software economy as a vector of management of innovative infrastructure of the region / A.Mokhnenko, O.Fedorchuk, K.Melnikova // Вісник Хмельницького національного університету. Серія "Економічні науки". – Хмельницький, 2019. – № 5. – С. 7-10.

56. Мохненко А.С. Особливості корпоративної культури на ІТ-підприємствах в сучасних умовах ведення бізнесу / А.Мохненко, К.Мельникова // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2021. – № 42. – С. 45-49.

57. Мохненко А.С. Аналіз ефективності функціонування підприємств продовольчої сфери / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Обліково-аналітичне забезпечення й оподаткування

розвитку суб'єктів агробізнесу та сільських територій: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2019. – С. 223-235.

58. Mokhnenko A. Concept of sustainable development of the food sector enterprises in the competitive environment / A. Mokhnenko, O. Fedorchuk, O. Protosivitska // Development of the innovative environmental and economic system in Ukraine: monograph; edited by Khudolei V., Ponomarenko T. – Prague: OKTAN PRINT s.r.o., 2019. – С. 123-141.

59. Мохненко А.С. Інвестиційно-інноваційне забезпечення конкурентоспроможного розвитку підприємств / А.С. Мохненко, О.М. Федорчук, О.І. Протосвіцька // Розвиток підприємства в умовах нестабільного зовнішнього середовища: управління, реалізація та перспективи: колективна монографія. – Херсон: ФОП Вишемирський В.С., 2019. – С. 227-243.

60. Мохненко А.С. Підвищення економічної ефективності підприємств в умовах євроінтеграційних процесів / А.С. Мохненко // Теорія, методологія і практика обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів агробізнесу та сільських територій: нові реалії та перспективи в умовах інтеграційних процесів: колективна монографія. – Херсон: Айлант, 2020. – С. 187-200.

61. Mokhnenko, A. Partner relationship assessment methodology / I.Perevozova, N.Daliak, A.Mokhnenko, T.Stetsyk, V.Babenko // International Conference on Distributed Sensing and Intelligent Systems (ICDSIS2020): (Agadir, Morocco 01-03 February 2020). – Agadir, 2020.

62. Мохненко А.С. Оцінка конкурентоспроможності підприємств агропромислового сектору економіки / А.С. Мохненко // Сучасний стан та пріоритети розвитку системи обліку, оподаткування й аналізу виробничо-економічної діяльності суб'єктів господарювання агропромислового сектору економіки: монографія. – Херсон: Айлант, 2018. – С. 158-167.

63. Mokhnenko A. Development of a regional marketing system /

A.Mokhnenko, I.Perevozova // 3rd International Conference on Economic Research (ECONALANYA2019): (Alanya, Turkey 24-25 October 2019). – Alanya, 2019.

64. Мохненко А.С. Формування системи забезпечення зовнішньоекономічної діяльності газотранспортного підприємства / А.С. Мохненко // Структурна модернізація економіки: прогностичні сценарії та перспективи розвитку регіону: монографія. – Херсон: ПП "Вишемирський", 2018. – С. 276-284.

65. Fedorchuk A., Petrenko V., Karnausenko A. Innovative infrastructure as the framework for the development of regional enterprises competition. Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту Серія: економіка і менеджмент. 2019. 2 (27), с. 126-133. URL: https://suem.edu.ua/sites/default/files/2021-01/visnik_2_27_2019.pdf#page=23

66. Мохненко А.С. Модель організаційно-економічного механізму логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.Б. Наумов, О.О. Чмут // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія "Економічні науки". – Херсон, 2023. – № 48. – С. 45-49.

67. Мохненко А.С. Маркетинг як інструмент ефективного функціонування логістичної системи підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Маркетинг у підприємстві, біржовій діяльності та торгівлі в smart-суспільстві: управлінський, інноваційний та методичний виміри: колективна монографія / За наук. ред. І. В. Перевозової. – Львів: Видавець Кошовий Б.-П.О., 2023. – С. 136-160.

68. Мохненко А.С. Organizational and economic mechanism for the development of an enterprise in the IT-sphere / А.С. Мохненко, О.О. Чмут, А.А. Романов // Стратегічні пріоритети розвитку економіки, менеджменту, сфери обслуговування та права в умовах інтеграційних процесів: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 03-04 листопада 2022 р.). – Івано-Франківськ, 2022. – С. 281-282.

69. Мохненко А.С. Організаційно-економічний механізм управління сталим розвитком підприємства / А.С. Мохненко, О.О. Чмут // Сталий розвиток економіки, суспільства та підприємництва: міжнар. наук.-прак. конф. (м. Івано-Франківськ, 27-28 квітня 2023 р.). – Львів, 2023. – С. 281-282.